

Világunk
egymagában
is ezer sebből
vérzik, ezt tudjuk.
A legrosszabb
azonban az, hogy
nem vagyunk
egyedül...

ZSOLDOS
PÉTER
díjas szerző

JÓZSEFVÁROSI MESÉK

Orkok *Antal József* (Első rész)

utat teherautók és rakodógépek állták el. Valami dac ébredt benne, megmagyarázhatatlan dac, *megengedhetetlen* dac az ő korában és az ő helyzetében, s ahelyett, hogy továbbhaladt volna a Népszínházon, egy tömbbel későbbi fordulóval eljutva a Nyugdíjintézetig, balra tért, hogy az Erkel Színház lezárt épületét megkerülve, a parkon át érjen vissza a céljához vezető útra. Amint azonban a kordonokkal elzárt sarokhoz ért, elbizonytalanodott. Az alatt a hét nap alatt, különösen az utolsó, azt hitte, emlékezetébe véste az épület utolsó követ is, de most kiderült, hogy egészen más Erkel Színházra emlékszik... Talán elvétett valamit? A teret? Hangtalanul felnevetett:

„A kerületet, nem? Átalakították... Az alatt. Éppen az alatt.” Aztán befordult a sarok, meglátta a Házat, és minden a helyére került. Levegő után kapkodva torpant meg.

A Ház hámló homlokzattal, kopottan, üresen, vaksin és ártatlan képpel meredezett

az utca másik oldalán, mint egy kivénhedt kurva, akiről már lepusztult minden csábító, minden titokzatosság. Már nem lengte körül ismeretlen veszélyek vonzó bizonytalansága. Ami maradt, nem valódi, csak póz, mint a vén kurva tinilány-öltözéke, a lötytyedt hús rafináltnak vélt felkínálása, a vastag festék. Vastag, fekete festék a rácsok ötagú csillagain... A vén kurva, aki már csupán fogavesztett szájával szerez kopár örömet vagy újabb megaláztatást azoknak, akik még nála is nyomorultabbak; akiket már csak szeszektől, drogoktól és cigarettától szétmart hangja meg a kínai műbőr retikülbe rejtett fenetlen kiskése sebezhet meg. Felszínesen. Már vele vénült, impotens stricije is elhagyta. A Párt... Vagy ami maradt belőle.

Az épület beugróiban ébredtek a hajléktalanok, és ez a fővárosban oly megszokottá vált látvány valamiért megnyugtatta Bálintot. A készülő asztmaroham elcsitult. Az ➔

öregember nyelt egyet, és megkerülte a színházat, öntudatlanul is a Háztól legtávolabb, a metróépítkezés rothadó, graffitimocskos pozdorjapalánkjának közelébe húzóda. Akkor már, a széles sétaútra fordulva a háttát mutatta az épületnek, és tüntetően nem vett tudomást arról, hogy a Ház felől figyelő tekintetek dőfését érzi a tarkójában. Azok a tekintetek nem létezhetnek. Majdnem ötven éve szuggerálta ezt magának.

És még annál is öt évvel régebben járt utoljára a téren, bár ezt igyekezett nem tudatosítani magában, mert akkor máris felmerül a kérdés: „Miért nem?”, és erre a kérdésre gondosan került a választ, mert nem akart visszakerülni azok közé a marasztaló, sárgára festett falak közé...

Bár nem tudott róluk, de elhaladt az ellenforradalom áldozatainak emelt emlékmű hűlt helye mellett, s a forradalom hőseinek és áldozatainak szánt emlékmű soha be nem töltött helye felé tartott. Ezek az üres helyek tökéletes emlékművei Magyarország bohókás történelmének, miszerint forradalmak és ellentétek ugyanazok az események – más és más elbeszélésben. A legutóbbi érvényes narratívának szánt mementó, mely a múlttal való megbékélés ígéretének emlékműve is egyben, az örök magyar illúzióé, fizikailag tíz méter átmérőjű, kerek térség, mely már a tér Tisza Kálmán korából származó, eredeti virágágyás funkcióját sem töltötte be. Füves púpocskává romlott, melyet valamilyen okból alacsony kerítés vesz körül, és közepén alig látható, koszos kő bujkál a gyomban. Arra a kőre vették egyébként az ígéretet. Ami szép szó.

Emlékműve a kis térség a gyorsuló idők okozta általános romlásnak is. A tér eredeti szimmetriáját a Népopera építésével tették tönkre, így a megmaradt, de még működő

virágágyás először annak mementója lett, miként tiporta el a tömegkultúra a polgári aranykor civilizációját, mely a Baromvásárteret sétatérre, közparkká változtatta. Az ellenforradalmi narratívában emelt szobor betolakodott ugyan a parkba, de a megmaradt virágágyások legalább emlékei lehetnek valamiféle rendnek a kaosz emlékműve közelében. Amikor a forradalmi narratíva eltüntette az előző emlékeit, a helyén csupán egy ígéretet hagyott, és a virágokkal nem tördött többé senki. A porondon az örömtáncot járó, diadalmas entrópia maradt szakadt bohócruhájában, de ő nem is akarna magának emlékművet sohasem. Előbb vagy utóbb úgyis minden az ő emlékművévé válik.

Memento mori.

(Zárójelben megjegyzendő, hogy még sok emlékmű van a téren, sőt egy egész múzeum is, de erről Bálint nem tudott, vagy ha hallott is róla, nem figyelt rá: megvolt mindig a maga baja, nemigen törődhetett holmi gáz-múzeummal.

Az emlékművek közül egy mégis különösen figyelemreméltó: a számtalan oktávval és vérbeli művészi egóval megvert, magát nagy kaliberű revolverből véletlenül fejbe durrantó énekes egykori bárja. A Jimmy Bár évekig az énekes rajongóinak zarándokhelye volt, hogy aztán ezen vonzerő, így az italozó közönség apadtával rendszertelen időközökben bezárjon és újranyisson, legutóbb mint a hetedik és nyolcadik kerületi szerencsének Hip Hop Bárja. De ez sem tartott sokáig: vagy nem volt elég hip, vagy nem volt elég hop. Mivel azonban ez nyilván más történetek tárgya, így itt nem foglalkozunk tovább a kérdéssel.)

A vágyott, de soha el nem jövő megbékélés ígért emlékművének alacsony kerítése mögött késő reggeli kutyások ácsorogtak, és saját miniatűr hatalmi tébolyuk mértéké-

nek megfelelően „játszottak” ebeikkel. Ez a játék labdák és botok apportíroztatásától az „Ül!” és „Fekszik!” kiáltások egyre dühösebb, többnyire hiábavaló, de időnként meglepően eredményes ismételtetéséig terjedt. Tettelegesség nem esett, hacsak nem számítjuk annak az ebállat pórázal történet meglegyintését.

A kutyások gyanakodva követték tekintetükkel Bálintot, az öreg legalábbis úgy képzelte, hogy a rossz lelkiismeretük gyanakvóvá teszi őket minden ismeretlennel szemben, hiszen valójában tilosban járnak, a park nem kutyafuttató, hivatalosan be se hozhatnák az ebeket, pláne póráz nélkül.

Bálint, a megrögzött macskás is gyanakodva nézte őket, mert úgy tartotta, csak kétféle kutya van. Aki a városban kutyát tart, az vagy gazember, vagy hülye. A hülyét úgy ismerheti föl az ember, hogy a kezében póráz van, a végén kutyával, a zsebében pedig nejlonzacskó kutyaszarral. A gazembernél nincs póráz és nejlonzacskó, ekképpen a kutya és a kutyaszar szabadon és egyenletesen eloszlik a köztetek felszínén.

Ennyi kutyát így, egy helyen odahaza nem látni, különösen annyi *olyanfajta* kutyát nem. Bálint általában is félt a kutyáktól. A gyilkolásra kitenyészettektől pedig különösen. Az a fajta *iromba* kutya, amit kilencven után pitbullnak neveztek, egyenesen rettegéssel töltötte el. Az ebek megéreztek a félelmét, és érdeklődő izgalommal jutalmazták, melyet gazdáik, a hülyék, gazemberek vagy hülye gazemberek csak tessék-lássék csillapítottak. Bálint megesküdött volna akármilyen bíróság előtt, hogy egyenesen ráuszították őket. Azt régen megtanulta, hogy a futás nem segít, hülyének sem akart mutatkozni a hülyék előtt, így összeszorított foggal csak abban reménykedett, a gazemberek mégsem akkora gazemberek, a hülyék

mégsem akkora hülyék, hogy ne fogják viszsza a dögeiket.

Végül nem történt semmi, messzire botorkált a körtől, hogy egyenesen folytatva menekülését, elhagyja a parkot, de azután a táv felénél megzavarta a sötét hajú, sötét lóarcú, sötét ruhás, szípus suhanc, aki a sétány melletti padon csavarlazítót szívott, és amikor kivette az orrából a védénegyvenes flakont, kivehetetlen, nem emberi átkokat szórt a semmibe, és állat módjára huhogott.

Az öregember talán életében először tapasztalt ilyesmit. Megriadt a suhancról, és élesen balra fordult, letért a fák közé, a kavicsos útra. Húsz lépést tett meg, amikor meglátta a sötét varjút, ami buzgón falt valamit az egyik ostorfa tövében. Bálint kíváncsian közelebb húzódott. A madár egy döglött galambot evett, a varjúcsőr már jókora véres üreget vajt a hátán fekvő, tollas testbe. A dolmányos nem röpi el az öregember közeledtére, csak átugrált a tetem másik oldalára. Bálint belebámult a véres lyukba a galamb hasán, és hirtelen megrohanták az emlékek. Hatvan év gátjai omlottak le, a világ egy pillanat alatt ködbe borult és kihűlt körülötte, október vége lett, 1956 októberének utolsó előtti napja.

A karja még erősebben vérzik, a vér átütött a rendőrzubbony ujján, és időről időre lecsöppen, egyre kövérebb vörös pacákat hagyva a kövön. Bálint felmordul, és berúgja az alagsori ajtót. Az orvos kezébe kell jutni, mielőtt elvérzik, vagy üszkösödni kezd a seb, ha valamilyen csoda folytán sikerülne elállítani a vérzést. Nem az életét félti: a karját nem akarja elveszíteni. Ha később hadbírósa elé is állítják, mert dezertált, a karja megmarad. A golyók és repeszek becsapódásaitól megrendülő, majd elterülő bajtársainak látványa megbénította, mégis kitarzott az őrhelyén. ➔

Kitartott még akkor is, amikor a T-34-es, oldalán a címerrel lőni kezdte a Pártházat – forradalmi lendülettel, tízpercenként egy lövéssel –, kitartott, amikor az újonnan jött vörös csillagos tankok istenigazából ösztüzet nyitottak az épületre. Kitartott még akkor is, amikor a repesz a húsába vágódott, és egy pillanatig azt hitte, letépte a bal karját. Akkor se dobta el a puskáját, amikor meghaltotta a „Tüzet szüntess!” parancsot, a Mező elvtárs hangját, csak abbahagyta a lövöldözést, nemhiába volt a Mező elvtárs az épület igazi parancsnoka, amióta megérkezett... Akkor dobta el, amikor az ablak helyén tántogó, szétrobbant lyukból végignézte...

Élni fog. A bolgár orvos a pincében van valahol, ott bujkál az óvóhelyen a civilekkel. „Miért nem mentek haza? Bolondok!” Letántorog a lépcsőn, kissé dohos szag és egyre mélyülő sötét fogadja. Kitapogatja a villanykapcsolót, a domború porcelán hideg, nagyon hideg. Elcsavarja. Semmi. Ocsmányul káromkodik. Ebben a sötétben nem találja meg az óvóhelyet! Fülel. Ha idelent vannak, hangjuk is van... Semmi. Ez nem az a pincejáró...

Összeszedi a bátorságát, és visszakapaszkodik a földszintre, majd tovább, feljebb, mint a légy, menekül felfelé, mert a lövöldözés, lábdobogás már az épület belsejéből hallatszik. „Azok odakint senkinek se kegyelmeznek. Fehér zászlóval mentek ki, édes Istenem, mint a kutyákat, úgy lötték le őket. Egy Mező elvtársat...”

Pedig ők senkit sem bántottak, Tompa hadnagy elvtárs minden foglyot, akit a téren elkaptak, átkísértetett a rendőrségre, mondván, hogy az épületben nincs fogda, ahol tarthatnák őket, és csak annyi ellátmány érkezik, amennyi nekik is kevés. „A kis gecik! A bajszuk nem serken, de már gépfegyverrel rohagnak! Kit ért kár, hogy elvették

tőlük? Használni se tudják... Nemzetőrök! Otthon a kocsmába nem engednék be az ilyeneket... Ha a rendőrök átálltak, azok biztos átálltak, csak a hülye fejesek hiszik azt, hogy nem, a rádió bementa, biztos eleresztették őket, és visszajött pár, hogy ránk lövöldözzenek... Mit vétettünk, édes jó Istenem? Mit vétettünk?”

A földszinten erősödik a lábdobogás, Bálint halkán felszűkül, és rájön, hogy felfelé nincs értelme menekülni. Ezzel a sebesült karjával nem tud kimászni, átmászni a telephelyen keresztül a Rákóczi úti oldalra.

Az emeleti ajtókat kivágta a belövések ereje: beveti magát a legközelebbin, és oldalra húzódva a falhoz lapul. Lihegve, a sarokba szorított vad riadalmával keres menekülési utat, és az adrenalintól kiélesedett elméje felfedezi, hogy a falra függesztett munkásmozgalmi dekorációt nem is függesztették a falra, inkább jócskán eláll, mögé bújhatna, ha akarna, és ő aztán akar! Már nyomakszik is befelé a résen, és azon veszi észre magát, hogy a barnás homályban masszív, szürke fémajtóra bámul. Beléhasít a felismerés, hiszen óvóhely masszív vasajtóját látja, lekerekített sarkokkal, hosszú fémkallantyúkkal. „Milyen baromság ez, óvóhely az emeleten!” De tapasztalt már mélyebb ostobaságot is a Házban, hát sóhajtva, a kallantyút felfelé fordítva maga felé húzza az ajtót. Legnagyobb meglepetésére kinyílik. Mögötte mint széles kút, lefelé vezető csigalépcső homályba vesző perspektívája tárul elé.

Bálint elméjében csak egyetlen megoldás merül fel, egyenes következményeként az iskolában olvasott *Egri csillagok*nak: titkos alagút. Kell lenni egy alagútnak, és mindegy, hogy hová vezet, biztosan el az elátkozott Házból, el a vérszomjas csöcselék elől. Kell, hogy legyen alagút...

Odalent.

Behúzza maga mögött az ajtót, a belső kalantyút is ráfordítja. Nem jöhetnek utána!

Ráborul a sötét. Igazi, szemképráztaató vakság. Néhány lélegzetvételig vár, de szeme nem szokja a sötétet, sőt mintha csak mélyülne a feketeség. Térdre rogy, négykézláb tapogatózik arrafelé, ahol a lépcsőt sejti, keze végre beleütközik a korlát rúdjaiba, megfordul, és lábbal előre ereszkedni kezd.

Amikor percek, negyedórák, órák, napok múlva elfogynak a keze alól a rácsos vasfokok, a korlátba kapaszkodva feláll, és megkeresi a falat. Közönséges beton, vastag olajfesték réteggel vállmagasságig simára lekenve. Még a színét is tudni véli: világosdrapp. A tetjén félcentis barna csík.

Az olajfestékes falat tapogatva előreindul. Ha más nem, meglapul a sötétben, és este talán kilopózhathat az épületből. Addig valahogy ellátja a sebet... Tapogatózik tovább. A folyosó végtelennek tűnik. Keze végre ajtóra talál, megpróbálja a kilincset. Nem nyílik. Kísértést érez, hogy berúgja, de inkább mégis tovább tapogatózik. A zaj! Talán patkányok lehetnek. Tapogatózik tovább, másik ajtó, az is zárva. A fal eltűnik a keze alól. A folyosó elfordult, a sötét semmi közepén találja magát, kétségbeesve lép vissza, és vadul tapogatózni kezd, amíg keze fájdalmasan a falnak nem ütődik. Megkeresi a sarkot, és a falhoz simulva araszol tovább. Vágyakozva gondol a lapos zseblámpára az üti szobájában. Visszamehetne érte. Nem mehetne. Odafönt vadásznak rájuk. Sietősebbre veszi a tapogatózást, bár egyre gyengébbnek érzi magát, ahogy a vére lassan elszivárog. Ütőeret is érhetett volna... Ütőeret. Akkor persze nem lenne itt, a kövér tócsa egyre mélyülő vörösében heverne a belőtt ablak előtt... Megint egy ajtó... Kilincs sincs rajta... Morogva szitkozódni kezd, furcsa ízzel, az Isten lova faszáról, hogy hova nyomja belé. Ez a káromkodás durvaságán

túl fölöttébb összetett, az absztrakciók olyan szintjére emelkedik, melyek magasabbak a fajfenntartás és ürülés köznapi szitokszavainál; azt tételezi föl, hogy a Jóistennek van lova, és annak van fasza, és azt képes rendeltetésszerűen használni... És persze az egész mögött ott a lófasz nem elhanyagolható, mögöttes történelmi háttere Magyarországon. Nem magyarnak ez a káromkodás csak zagyvaság, kivagyyi nyelvi hivalkodás. Bálint számára benne foglaltatik saját rövid életének minden reménytelensége a falun átvonuló fronttól a besorozásig a kémparolisokhoz, természetesen úgy, hogy a mögöttes rétegeket és absztrakciókat észre sem veszi, csak mondja, mondja, ahogy az apjától tanulta, és ahogy az apja az ő apjától... Illetve álljunk meg! A Papó nem káromkodott sohasem, még a hangját sem emelte föl, a fater a cimboráitól tanulhatta ezt a vasútnál... Bálint számára viszont már olyan természetes az Isten is, a lova is, a fasza is, meg az egész együtt, mintha nemzedékek távolából örökölte volna ezt a nyelvi leleményt.

Kétségbeesésében ökölbe szorított kezével vág az ajtóra, és az – kilincstelenség ide, kilincstelenség oda – enged, elmozdul a keze elől. Meglökli. Kinyílik. A vaksötétség után félhomály dereng föl a kis helyiségben. Az alacsony mennyezethez zöld bádogernyős villanykörte tapad, és gyöngye fényt szivárogtat a szürkéségbe. Ahhoz elegendőt, hogy Bálint felmérhesse, a szoba teljesen üres. Leszámítva, hogy a betonpadlóra tenyérszerű széles csikban, valamilyen sárga festékkel, igen gondosan szabályos sokszöget festettek. Bálint nem törődik a sokszöggel, csak azt látja, hogy a szobából nem vezet ki más ajtó, nem nyílik másik folyosó. Előretántorog, belép a sokszögbe, és abban a pillanatban – Bálint észre sem veszi, már nem tartja számon vére hullását – kövér vércsepp fröccsen szét a sár- ➔

ga festéken. A férfi nem tudja befejezni tétova lépését, illetve befejezi, de a katonabakancs talpa már nem a betont éri, hanem száraz, fekete homokot.

Amikor a vércsepp szétfröccsent a sárga sokszögön, melynek – bár Bálint akkor még nem számolta meg, később azonban nagyon is a fejébe vési a csúcsok, élek és szögek egymáshoz való viszonyát, jegyezzük meg mi is! – hét csúcsa van, a festék mintha életre kelne. Aranyfényben felizzik, erős, sugaras fényben, melynek pászmái mintha a betonpadlóból törnének elő. A pászmák megcsavarodnak, egymásba szövődnek, és magukba szövik a közük lépett ember testét is. Azután egyetlen, még erősebb villanás után az aranyfény kihuny, és a szoba homályba borul, ugyanolyan üresen, mint amikor Bálint belökte az ajtót. A vér, a bőségesen szétfröccsenő vér eltűnt a hétszögről és a belsejéből.

A fiatal férfi mindebből csak a villanást látta, és valamiféle taszítást érzett, bár semmi sem ért hozzá, valamiféle elmozdulást a sejtjeiben, pedig testtartásán sem változtatott, leszámítva, hogy felemelt lábát leteszi, mire a fény kihuny. Megzavarodva térdre esik, nehézkesen megtámaszkodik ép kezével, és kitágult szemmel, riadtan körülnéz. Tágas barlangban találja magát, melyet durván kovácsolt vastartókba szúrt szurokfáklyák rőtes fénye világít meg. A barlangot – vagy inkább csarnokot, mert ahogy Bálint saját magát is perspektívába helyezi, kénytelen módosítani első benyomását – mintha csak egymásra torlódott szurokfekete kőzetlapok *hiánya* alkotná, mintha az üreg úgy keletkezett volna, hogy a lapokat egy hatalmas, de hanyag vagy szertelen erő minden rendszer és terv nélkül szétlogogatta volna a tér tetszőleges irányiba. A csarnokból változatos magasságokban, néhol több emeletnyire, rengeteg, hasonlóan

keletkezett folyosó ágazik ki, fekete falaik fáklyafényt csillogtatnak vissza.

Hirtelen éles kiáltás harsan, nem tudja kivenni, melyik folyosóban, mert begördül a csarnokba, és sokszorosán visszaverődve, megmagyarázhatatlanul felerősödve csattan a fülébe. Nem állati hang: emberi kiáltás, tagoltság érződik benne, bár a visszhangokkal összekeveredett zajban Bálint semmiféle nyelvet nem volna képes felismerni. Sem magyart, sem oroszot, sem németet. Még tótot sem. Fel akar állni, hogy szembeforduljon a kiáltóval, akárhonnan is jön, de a vérvesztés lecsapolta erejét. Úgy marad, térden, miközben a hangok megszorodnak, mindenfelől érkeznek, ládbogással keverednek.

Amikor a folyosóról a csarnokba bukik az első, Bálint felsikolt. Nem azért, mintha különösebben ijesztő látvány ugrott volna látóterébe, Mező Imre megpördülő és elzuhanó testénél rémítőbbet akkor még elképzelni sem tudott, hanem mert minden falusi fantáziátlansága ellenére megsejtette, hogy nem Magyarországon van, és tudta, hogy azt a rőt fénybe kibukkanó alakot életében nem felejtí majd el.

Van benne valami majomszerű, bár a feje tetején a hajnak alig nevezhető, ritkás szőr-csimbókokat leszámítva egyáltalán nem szőrös, sőt inkább csupasznak tűnik, mint a béka. A bőre, már ami kilátszik a fekete, hosszú szőrű irhazekéből és bőrnadrágból, olyan is, mint a varasbéka ráncos, térszűrű, puha fehér hasa. Horgas orra és obszcénül duzzadt ajkú szája között majomszerűen nagy a távolság. Nagy, elálló füle is a ráncos kismajomra emlékezteti Bálintot, amit a kimenőn látott az Állatkertben. És hegyes, összetéveszthetetlenül hegyes, mint az ördögnek a képes *Bibliában*... Karja megint csak majomszerűen hosszú, inas. Lapátkezeti élesre fent, sokszakállú, vagy inkább fűrész

pengéjű lándzsát markolnak, melynek hegye máris a férfira szegeződik. Bálint két nagy, görbe pengéjű kést is lát a zekét összefogó, széles övbe tűzve.

A lény a férfi láttán felfelé fordítja a fejét, nagyra tátja a száját, és felüvölt. Bálint, bár nem érti a durva hangokból állatias ugatássá, bugyborékolássá és morgássá összeálló nyelvet, némi elégedettséget érez a kiáltásban. A széles szájban kuszán nőtt, hegyes fogak meredeznek.

Aztán megérkezik a második, és egy pillanaton belül több tucatnyi hasonló teremtmény gyűrűjében találja magát. Mindnek lándzsa a kezében, és minden lándzsa rá szegeződik. Némelyik kutyát vezet, tüskés vasabroncs örvben, vastag, egyenetlen, durva szemű láncon. Nagy testű, izmos, csikos bundájú, csupafog, széles szájú ebeket. In-

kább a kutyák rángatják gazdáikat Bálint felé. Acsargó morgás. Nem sokkal állatiasabb, mint a sűrűsödő kiáltások.

„Meghaltam, és a Pokolba kerültem. Édes Jóistenem, miért? Parancsot teljesítettem, sőt még azt se, csak a levegőbe lőttem, a fejük fölé, legfeljebb véletlenül találhattam el valakit...”

Valamiért érzi, ha elájul, nem tér magához többé. Ezek között a lények között sohasem. Tartja magát.

Olyan sokan lettek, hogy Bálint nem lát át a lábak, lándzsák és mocskos szörme rengetegén, nem tudja azonosítani, honnan jön a hang, éppen akkor, amikor a legközelebbi lándzsák döfésre készülve hátrahúzódnak. Valaki, ugyan nem értette, mégis félreértetlenül oroszul kiáltott, dühösen, parancsolóan. A lények mérgesen, bár hallható

Trafó

2021/SZEPT/22-23 | 20h | TÁNC DANCE | ÖSBEMUTATÓ PREMIERE

Tünet Együttes Afterparty

egy fiktív törzs fiktív rituáléja

TRAFÓ KORTÁRS MŰVÉSZETEK HÁZA | TRAFÓ HOUSE OF CONTEMPORARY ARTS ////////////////
1094 BUDAPEST, LILJOM UTCA 41. | WWW.TRAFO.HU | +36 1 215 1600 | @TRAFHOUSE

BUDAPEST

ná

alázattal rikoltanak vissza, és a lándzsák vonakodva leereszkednek, hegyük szinte bánatosan dőf a fekete homokba Bálint húsa helyett. Az ördögök között mozgolódás támad. Ahogy ránéznek, Bálintnak az az érzése támad, éppen a vacsorájuktól fosztotta meg őket a parancsoló hang. Hamarosan kiderül, hogy érzései nem tévesztették meg.

Az ocsmány lények gyűrűje fellazul, hátrébb és oldalt húzódnak, mintha az első sorok mögött felengedett volna a tömeg nyomása, Bálint mintha kevesebb lábat és lándzsát látna, s ahonnan a hang jött, a mocskos szőrme között hosszú, orosz katonakabát zöldesbarnája villan elő. Az ördögök végül teljesen elszélednek, csak a folyosók torkából bámul befelé a csarnokba néhány sóvár szempár, és a térdeplő férfi előtt megáll egy magas, hullámos fürtű, szakállas, szőke óriás, kigombolt kabátban, vörös csillogos kozákkucsmában, makulátlanul tiszta, szabályos szovjet uniformisban, a szíján pisztolytáskával, melynek a fedele szabadon leffeg. De nem ez Bálint utolsó tiszta érzékelése, mielőtt az ájulás jótékony nemléte végre ráborul, hanem a hosszú, göcsörtös bot az óriás jobb kezében, melynek csúcsa megmagyarázhatatlan módon, fehér magnéziumfényel világít.

„Megmondta a Papó, hogy az oroszok ördö...”

Amikor magához tér, első gondolata az, hogy meghalt. A hangnak és fénynek olyan mély hiánya veszi körül, amilyen csönd és sötét csak a koporsóban lehet. A gondolat után jönnek az érzések, elsősorban a félelem, nem is annyira a bebizonyosodott haláltól, hanem inkább az a fajta, amelyet régi rémületek váratlanul előbukkanó emléke vált ki. Rémületben pedig volt része elegendő... Az emlékek vonakodva, majd egyszerre lavi-

naszerűen zúdulnak rá, összekeverednek, a fehér zászlós figurát géppisztollyal lekaszázó alak helyébe a lándzsás lény kerül, a Pártház pincéjének félhomályát fáklyák vörös fénye deríti föl, a sárga sokszög...

Hirtelen érezni kezdi a karját, a nagy, tépett seb tompán sajgó fájdalmát...

„Sajgó...? Eszméletlen voltam. Sokáig. Nem haltam meg...”

És érzi már, hogy valami puhán fekszik, amit valami igazán keményre terítettek. Keményre és hidegre. Már tudja, hogy hol van.

„A Pokolban. Mégis meghaltam... De miért?”

Eszébe jut a kozáksapkás szovjet katona. Annyira valóságos volt, pedig bizonyára csak a képzelete játszott vele... És mi van, ha mégsem? Ha mindaz, ami történt, valóságos, és valamilyen szerkezet egyenesen Szibériába hozta... Ki tudja, miféle ördögösségekre nem képesek a szovjetek? Az a sárga sokszög...

„Az lesz az” – örvendezik. „Itt is van egy, akárhova jutottam. Milyen ügyesek! És mink nem is tudunk ilyesmiről... Pedig két ilyen sokszög, oszt’ nem kéne létrán felhordani terményt a padlásra. Milyen ügyesek! Biztos nagyon drága, azért nem... A Pártnak persze kell ilyen hómi...” Elmosolyodik saját naivitásán, ahogy az alagutakról képzelgett...

„Lám, nem kell ide alagút, csak ilyen ügyes, sárga sokszög... De kik azok az ördögi micsodák? Sose hallottam, hogy Szibériába ilyenek élnének. De hát Szibéria nagy... Ki tudja? Biztos Szibéria... Hideg van...”

Valamennyire megnyugszik, bár megmozdulni még nem mer: úgy érzi, félelmetes, vörös ragadozószemek tucatjai szegződnek rá a vaksötétben, és csak arra várnak, hogy megmoccanjon. Azok a szemek látnak a sötétben...

– Elvtárs! – suttogja bele a sötétbe. – Elvtársam... *Tovaris!* – Jut eszébe a szó oroszul. – *Tovaris!* – ismétli meg hangosabban.

– *Nakonyec-to tü prosznulszja!*¹ – hallatszik jobbról a sötétből. Gyufa sercen, apró fény gyúl, majd megnő, és Bálint egy közönséges, falusi petróleumlámpa fényes tükrébe bámul. A hely csak alig világosodott ki, a férfi nem látja a falait, a mennyezetet, a padlót, csak az orosz arcát és mellkasát a sápadt fénygömbben, ahogy emeli a lámpát. – Megvagyol te – mondja Bálint meglepetésére tört magyarsággal. – *Procsťi² meghal te – folytatja az orosz. – Sok vjer. Mnoga. Ocseny mnoga. Oszkolki vünul iz tyebjá, tovaris.*³ – Bálint csak a tovarist érti, és már biztos benne, hogy a másik sokkal jobban beszél magyarul, mint ő oroszul.

– Köszönöm... – rebegi. – Jobban vagyok. – Megpróbál felülni.

– Nem koszjon! Maradj te! Fekszjel. *Jiso nyeszkolko gynej dolzszen lezsaty. Tak sil tebjá, kak mesok sívajut, tü vengr!*⁴ Nye beszjel te. Vagy te *golodnyüj⁵*? – Kezével mutatja, hogy valamit a szájába tőm, és megrágja. Bálint megérti. Elmosolyodik.

– Szomjas... vagyok. Innék. Vízet...

– Vodka nincs. *U nasz nyicsevo nye osztalosz. Csort vozm! Csort vozm! Nyet vodki, proszto gyirimo, kotoroje oniy glisztyi prigatovili, verajatna, iz gyerma. Ikota at nyivo...*⁶ Nincs vodka.

– *Nye vodka...* – Bálint vigyázott, hogy ne érződjön a hangjában a türelmetlenség. – Víz! Víz! – Mutatta az ivást.

Az orosz bólogatott, aztán a fejét rázta:

– Ertsed mjeg, nincs vodka. *Nyet vodki.*⁷

– Víz. Inni. *Vóda.* – Végre eszébe jutott, legalább tótul. Mutatja, hogy megmossa az arcát. Mutatja, hogy iszika.

– Ó! *Vadá. Nye Vodka! Tü pity hocses. Harasó. Vadá jeszty. Predasztácsoszna. Predasztácsoszna.*⁸

Az orosz kinyúl a fénykörből, és beemel egy magas fakupát.

– Vjiz. Neked. Varjal, itat tjeged. – Közelebb lép, a lámpát leteszi valahová a férfi feje fölé. Bálint már látja a falat maga mellett. Fekete kő, egymásra torlódott, elmozdult rétegekben, melyek természet alkotta polcára tette az orosz a lámpát.

– Igyjal! – Az orosz felemeli Bálint fejét, és türelmesen, mint egy kisgyereket, megitatja. A víz hűvös, jóízű, tiszta.

– Köszönöm... Ki vagy te?

Az orosz harsogva felnevet, a hang visszhangot ver, és Bálint felmérheti, hogy valami nagyobb helyiségben fekszik.

– *Ja tozse eto hotil szproszity.*⁹ Az en nevem Pavel Morozov. – A mellére bök. – Pavel Morozov. Szjolihatsz Pavlik. Mi te njeved?

– Bálint. Tóth Bálint.

– Tot. Boljint – ismétli az orosz. – Baljint – igazítja ki magát. – *Valentyin nye tak li? Ja tyibja budu zvaty Valja.*¹⁰ Valja! Te... Valja. – Bálint mellére bök.

– Valja. Jó. Valja leszek.

– Most aljudj! Fjelebredsz, hozok etjel. Eszel. *Ja pogaszil szvjjet.*¹¹

Bálint magára marad a sötétben. Elalszik.

Káposztaleves szaga ébreszti föl. Eltévészthetetlen illat, eleget szagolta a laktanyában. Egy pillanatra azt is hitte, hogy ott van, a Mosonyiban, a körletben, de az annyira valószínűtlennek tűnt, délben a körletben heverészeni, valószínűtlenebb, mint egy Pavlik nevű oroszral a Pokolban találkozni... A Pokol... De legalább nem az a feneketlen sötétség veszi körül...

– *Tovaris...* Pavlik? Hol vagyunk? Ez a Pokol? Vagy Szibéria?

– Pjokol? Mi van pjokol. Nem ertjem. Szibír?

– Pokol, Pavlik! Másvilág. Ahol a halottak vannak. Kárhozott lelkek. Ördögök. Vagy Szibériában vagyunk? Megmondhatod.

– *Sto on hocset sz Szibir?*¹² Pjokol... *Sto?* Ordjog... Ordjog... *Csort! Vot anó! Csort. Ad.*¹³ Ez nem Pjokol, Valja! Nem is Szibir. Hogyan jössz te, nem tudod hova?

– Nem tudom... Egyszer csak idekerültem...

– Eptyagram hoz. *Eta jaszna. Nye mozset butyinacse. Kto-ta priszlalszjudá. Vengerszkij mag. Na pacsemu? Takój nyeopitnűj junyec. nye vszjo v parjadke...*¹⁴ Tjeced Magisztyer Ljovi... Farkos Vlagyimir kjuld.

– Mi az az epta... ízé? Farkas Vladimir? Neem, Pavlik! Nem küldött senki. A Ház elesett, megsebesültem, lementem a pincébe, orvost keres...

– Varjalvarjal! Lassabb te! En nem beszjel olyan jól madjar.

– Jobban, mint én oroszul...

– Nem lenyjeges. Mifjele haz esett mjeg?

– Nem értelek, Pavlik...

– Azt mondod: haz mjegesett...

– Megesett? Elesett! Ja! Elesett a Ház. A Pártház. A Köztársaság téren. Budapesten. Tankokkal lóttek ránc...

– Tankokkal? Madjarország habjoru van? Mikor? Ki?

– Forradalom... Kitört a forradalom. Akkor volt egy hete, hogy idekerültem... De te hohyogy nem tudod...?

– Nem tud semmit. *Nyet szvjazi. Ja asztavili tut, anyi zabüli menyja. Sto-ta szlucsilosz dóma. Mozset, szamoje plahoje. U vengrov revoljucija...*¹⁵ Itt mjarad... Itt mjaradtam. Mar hjarom ev. Tjobb hjarom ev... Nem tud, mi van otthon, *Szovjetszkij Szozuz.*

– Három éve? De hol? Nem a pokol, nem Szibéria...?

– *Da, da! Nye Szibir...* Egyjel most. Scsí. Kapjoszta. Aztan bjeszeljunk... Kjell nekjed erjo.

– Ijanyzik *hleb*... kenyjer... Tudod, ezek nem ismer kenyjer. Alig is sjut meg *mjaszo*... Hús.
– Pavlik kiissza a csajkája maradékát. Bálint jobb híján követi a példáját. A káposztaleves ízletes volt.

– Kik ezek? Emberek? Korcsok?

– Nem embjer. Vagy... Ezen hely ok embjer. Orkok. Ezek orkok.

– Sose hallottam ilyen népről... Hol is hallottam vóna?

– *Ja tozse.* En se nem. Ok nevezik maguk ork. A másik fajta úgy: *yrch.* – Amit Pavlik folytatásként ejt, nem sem orosz, sem magyar, mégis, mintha bármelyik nyelven értő számára is kifejezne bizonyos elfojtott haragot, megvetést – és félelmet.

– Másik fajta is van?

– Azok *fejami* nevezik magjuk... *Feja* az madjarul... Varjal te... Az tjunder.

– Tündérek? Az magyarul valami gyönyörűt jelent.

– Az! Az! Gyjonjoru. Szepjek. Szebb, mjint mi... De gjonosz. Gjonosz mind. Nem szolgál szovjet. Gyjulol szovjet. *Mágija nye gyejsztvujet na nyih. Nye dojátyszjá at palok. Nye znaju pocsemu do szih por nye ubili menyjá...*¹⁶ Nincs kjozunk hozzájuk! Laknak djel. Messze djelen. Ott mjeleg. Jó mjeleg. Mindig van mit enni. De nem engjednek oda gjonosz feji. Nem engjedik oda orkok, tozse nem.

„Szóval tündérek, mi? Meghibbantál te, testvérem, itt három év alatt” – gondolja Bálint, de hangosan nem mondja ki.

– Hol vagyunk egyáltalán ezekkel a tündérekkel meg orkokkal?

– Masviljag... *Eto nye zagrabnaja zszizny.*¹⁷ Ez egy másik viljag. Eptyagram hoz idje. Pav-

lik is eptyagram hoz. Tovarish Jurovcszkij hoz idje Szverdlovcsk eptyagrambjol.

– Másik... világ...?

– Nem egy viljag letez. Sok. Vjegteljen. Mágija osszjekjot mind. Varazslat. Uralod varazs, atjarsz vilagok. Eptyagram athoz. Te nem tudod? Miert? Madjar Enkávede kjuld ide... Maskjepp nem lehet... *Nye mozsno.*

– Magyar enkávé?

– Madjar... Avjo! Az madjar...

– Igen én is az ÁVH-ban szolgálók... Szolgáltam... Állítólag feloszlatták az alakulatot. A rádió bemondta... Át kellett öltöznünk rendőregyenruhába...

– Ragyio... – Pavlik hangja ábrándos lesz. – Haraso bü jiso raz poszlusaty ragyio peredacsu!¹⁸ „*Gavarit Moszkva...*” Radijo bemjond...? Njalatok forradalom... Tankok ljonek Bjudapest... Elmond mi van *Szovjetszkij Szozuz!* Most!

– Előbb tudni akarom, hol vagyok! Mi ez a hely?

– Mar mjondtam. Mas vilag. Nem tudok tjobbet. Idekjuldenek, idehoznak. Joriz helyorsjég. Eljolarjo. Nem jerdekes! Elmjond mi van otthon! Kitalal mi tortenet... Egyjut. Kitalala hogyan jut haza. Jol van igy? Jo? Eljobb elmjond otthon... Mi tjortenet három eve? Gyoztek imperialishti? Fasishti...? Vegje *Szovjetszkij Szozuz?* Nincsen Enkávede?

– Nincsen vége! – Bálint úgy gondolja, jobb, ha nem ellenkezik tovább a bolond oroszral. – Dehogysis. Enkávé micsoda nincsen, van helyette Kágébé... Ja, Sztalin elvtárs meghalt. Három éve...

– A Gazda! – jajdul fel Morozov. – A Gazda halott? Jaj! Jaj nekünk!

Ömleni kezdenek a könnyei. Egyfolytában jajgat, és ingatja a felsőtestét. Kivehetetlen orosz szavakat motyog, és időről időre felüvölt. Végül felpattan, és elrohan valahová, bele a sötétbe, a petróleumlámpák fénykórén

túlra. Csizmája dobogása egy ideig ide-oda dübörög a barlangban, végül elhal.

Bálint egyedül marad.

Egyszerű, fantáziátlan, falusi fiú. Már nem fél attól, ahová került, mintha elfeledte volna a döféshez hátrahúzott lándzsákat, és még nem tanult volna meg rettegni újra. Úgy dönt, nem sokat töpreng a helyzetén, s mert tele lett a hasa, nem fázik és a tisztoktól sem kell tartani, jó katona módjára szinte azonnal elszundít, majd álomtalanul alszik, amíg az orosz fel nem ébreszti.

Pavlik szeme könnyben úszik, kozákkucsmája egészen valószínűtlen szögben hátratulva egyensúlyoz a fején, és nagy, ormótlan, durván faragott kókupát szorít a mancsában. A bütykein csúnyán lenyúzódtott a bőr, és rászáradt vér feketéllik rajtuk. A kókupából gőz száll fel, melynek szaga Bálintot kocsikenőcs, kátrány, kén, torma és szilvapálinka keveréke emlékezteti. Egészében nem túlságosan rossz illat, de a férfinak megint csak a Pokol jut az eszébe.

– Igyjal veljem, Valja! Igyjunk Gazdjara! Elarvultunk. Arvak vagyunk! *Rosszija szirata!*¹⁹ Mü ketszerjesen is. *Da! Vdajnye!*²⁰ Igyjal! Ne vjessed meg! Nem vodka, de ilyenkor megtjeszi... Igyjal!

Bálint nem meri visszautasítani a kínálást. Felül, lábát a padlóra helyezi, és kezét nyújtja a kancsóért...

– Varni te! Nehjez njeked kupja mjeg. *Kameny.* Varjal! Idjal csajka!

Kétujjnyit a csajka fedelébe lötytyint a kőkorsóból, majd úgy nyújtja Bálint felé, mint ha a legfinomabb borral kínálná. A lötyty még mindig gőzölög, zöld és lila színben játszó olajos foltok lebegnek a felszínén.

– Sztalin elvtársra! – Bálint lehunyja a szemét, szájához emeli a csajkafedelet, és belekortyol az italba. Nem érez különösebb

rossz ízt, bár a szagok listájához gondolatban hozzáteszi a szalmiákét is, aztán a lé lecsorog a nyelöcsövén, és mintha valami felrobbanna a gyomrában. Összegörnyed, majd visszahanyatlik gyapjas bőrökből rakott ágára.

– Pavlik... – sziszegi. – Ez mérég...

– *Da. Mjereg. Kakoj-to ja deszt v nyem. Vszjo ravno nye pacusosztvujes.*²¹ De van tozse alkohol. Szicsasz udarit v golóvu, moj tavaris...²² Erzjed mjar?

És Bálint érzi. Felül. A feje könnyű lett, valahol a szédülés és a súlytalanság határán, majd kisvártatva zsibbadni kezd, és a perzselő fájdalom hirtelen megszűnik a gyomrában. Nem nevezné jókedvnek, amit érez, inkább a boldog nemtörődömség állapotába került.

– Mindegy! Örökké éljen Sztalin elvtárs! – Jót húz a lötyyből, és a perzselő tűz hamarosan az agyában lobban föl, de jó tűz, nem fáj, csak meleg... Azzal sem törődik, hogy a petróleumlámpák fényköreiből kirajzolt világ hullámszíne kezd előtte. Kiissza az italt az utolsó cseppig, csettint a nyelvével, és kérdően Pavlikra néz.

– *Vszigdá znal, sto bü, vengri, tozse umeti pity.*²³ – Bálint csak az elismerő hangsúlyt érzékeli, és mosolyogva bólogat, amíg az orosz újratölti a csajkafedelelet. Mohón érte nyúl.

– Sztalin elvtárs tiszte... Tiszteletére élék... Elénekelem a Szovjetunió himnuszát! – jelenti ki ünnepélyesen, és imboilyogva föláll. – *Szójuz nyerusími, reszpublik szvabóda...*²⁴ – üvölti.

Morozov bömbölvé csatlakozik hozzá.

(folytatjuk)

3: Sok. Nagyon sok. Gránátszilánkot szedtem ki belőled, elvtárs.

4: Még pár napig feküdnöd kell. Úgy varrtalak össze, mint a zsákot, te magyar!

5: éhes

6: Elfogyott. A kurva anyját! A kurva anyját! Nincs vodka, csak az a szar, amit ezek a férgek főznek, bizonyára szarból. Csuklasz tőle...

7: Nincs vodka.

8: Víz. Nem vodka! Szomjas vagy. Jól van. Víz az van. Bőségesen. Bőségesen.

9: Én is ezt akartam kérdezni.

10: Az Valentyin, ugye? Valjának foglak szólítani.

11: Eloltom a lámpát.

12: Mit akar ez Szibériával?

13: Ördög! Ez lesz az! Ördög. Pokol.

14: Ez világos. Nem történhet másképpen. Valaki ideküldte. A magyar mágus. De miért? Ilyen tapasztalatlan sihedert. Nem jól van ez így...

15: Nincs kapcsolat. Itt hagytak, elfelejtettek. Valami történt otthon. Talán a legrosszabb. A magyaroknál forradalom...

16: Mágia nem hat rájuk. Nem félnek a bottól. Nem is tudom, miért nem öltek már meg...

17: Nem a Másvilág.

18: Jó lenne rádiót hallani még egyszer!

19: Árva Oroszország!

20: Kétszeresen!

21: Valami mérég is van benne. De azt úgysem sokáig érzed.

22: Mindjárt a fejedbe száll, elvtársam...

23: Mindig is tudtam, hogy ti, magyarok is tudtok inni!

24: Szövetségbe forrt szabad köztársaságok...

ANTAL József

1965-ben született, civilben vegyészmérnök, biokémikusi végzettséggel. Első írásai 2000-ben láttak napvilágot az *Almodók* című antológiában. Kisregénye, a „Justitia” 2005-ben jelent meg folytatásokban a Galaktikában, és az év közönségdíjasa lett. *Diagnózis* című regénye 2007-ben Zsoldos Péter-díjat kapott. 2009-ben jelent meg a *Justitia* regényváltozata, két évvel később pedig e-könyvként az *iDeal*, amely elnyerte a 2012. évi Zsoldos-díjat. Ez is olvasható azóta nyomtatásban, a Galaktika 298 XL-ben. Lapunk 350. számában már megjelent egy Józsefvárosi meséje, „Lúzer” címmel.

1: Csakhogy felébredtél!

2: Majdnem